

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

เรื่อง สิทธิในการขอรับบำเหน็จตกทอดของทายาท พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง

กรมบัญชีกลางได้มีหนังสือที่ กค ๐๔๐๗.๑/๔๑๗๗๒ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๕ ขอหารือปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิในการขอรับบำเหน็จตกทอดของ พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๕๔๕ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป โดยมีข้อเท็จจริงตามลำดับ ดังนี้

๑. พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง ผู้รับบำนาญถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๘ ขณะถึงแก่ความตายมีทายาทผู้มีสิทธิรับเงินบำเหน็จตกทอด ๒ คน คือ นางวาสนา พันธุ์ทอง ซึ่งเป็นภรรยาโดยชอบด้วยกฎหมาย และ น.ส. จินตนา พันธุ์ทอง ซึ่งตามสูติบัตรและสำมะโนครัวบ้านระบุว่าตนเป็นบุตรของผู้ตายกับนางวาสนา พันธุ์ทอง ต่อมา นางวาสนา พันธุ์ทอง ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง คัดค้านว่า น.ส. จินตนา ไม่ได้เป็นบุตรของ นางวาสนา แต่เป็นบุตรของ นางเจ้าภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ จึงไม่ใช่บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จตกทอด กรมบัญชีกลางได้ส่งจ่ายบำเหน็จตกทอดให้แก่ นางวาสนา พันธุ์ทอง และได้กั้นส่วนของ น.ส. จินตนา พันธุ์ทอง ไว้ก่อน เนื่องจากหลักฐานยังไม่แน่ชัดว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายหรือไม่

๒. น.ส. จินตนา พันธุ์ทอง ได้มายื่นคำขอรับบำเหน็จตกทอดโดยอ้างว่า ศาลได้มีคำสั่ง น.ส. จินตนา พันธุ์ทอง เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง แล้ว กรมบัญชีกลางได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องแล้ว ปรากฏดังนี้

(๑) เมื่อ น.ส. จินตนาฯ เกิด พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ผู้ตายได้ไปแจ้งเกิดต่อนายทะเบียนว่า น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ กับ นางวาสนา พันธุ์ทอง ซึ่งจดทะเบียนสมรสกันถูกต้องตามกฎหมาย

(๒) พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ถึงแก่ความตายเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๘ น.ส. จินตนาฯ ได้ยื่นคำขอรับบำเหน็จตกทอดเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๓๘ ในฐานะเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง แต่นางวาสนาฯ คัดค้านว่า น.ส. จินตนาฯ ไม่ใช่บุตรบุตรของตนแต่เป็นบุตรของ พ.อ. วิสิทธิ์ พันธุ์ทอง กับนางเจ้า ปานเพ็ชร ภรรยาที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรสกัน จึงไม่มีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จตกทอดของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ

(๓) เมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๑ นางวาสนาฯ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ขอให้แก้ไขมารดาในสูติบัตรของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่น โดยขอให้เพิกถอนชื่อ นางวาสนาฯ ออกจากรายการในช่องมารดาและให้ใส่ชื่อ นางเจ้า ปานเพ็ชร เป็นมารดา

น.ส. จินตนาฯ แทน ซึ่งศาลเยาวชนและครอบครัวกลางได้มีคำสั่งลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๕๕ ให้สำนักงานทะเบียนท้องถิ่นแก้ไขตามที่ นางวาสนาฯ ร้องขอ

(๔) ในระหว่างที่ นางวาสนาฯ ฟ้องคดีต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางตาม (๓) น.ส. จินตนาฯ ได้ไปยื่นคำร้องขอต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง เพื่อให้รับรองว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ แต่ศาลเยาวชนและครอบครัวกลางไม่รับคำร้องอ้างเหตุที่ น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้ว ตามหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนจึงไม่จำเป็นต้องยื่นคำร้องและสั่งให้ยกคำร้อง

(๕) เมื่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางมีคำสั่งในคดีที่ นางวาสนาฯ ฟ้องขอให้เพิกถอนและแก้ไขชื่อมารดาของ น.ส. จินตนาฯ ตาม (๓) น.ส. จินตนาฯ จึงได้ร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขอให้สั่งเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ และศาลได้มีคำสั่งว่า น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๕๔ น.ส. จินตนาฯ จึงมายื่นขอรับบำเหน็จตกทอดในส่วนของตน

๓. พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ มาตรา ๔๘ และ มาตรา ๔๙ บัญญัติไว้สรุปได้ว่า ผู้ใดได้รับบำนาญปกติอยู่ ถ้าถึงแก่ความตายให้จ่ายเงินบำเหน็จตกทอดให้แก่ทายาทผู้มีสิทธิ (บุตร สามเณรหรือภริยา และบิดามารดา) และตามมาตรา ๔ บัญญัติค่านิยาม “บุตร” หมายความว่ารวมถึงบุตรซึ่งได้มีคำพิพากษาของศาลว่า เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ซึ่งได้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่บิดาตาย

กรมบัญชีกลางจึงขอหารือว่า ตามที่พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ มาตรา ๔ บัญญัติให้บุตร หมายความว่ารวมถึง บุตรซึ่งได้มีคำพิพากษาของศาลว่า เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ซึ่งได้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่บิดาตาย แต่ปรากฏว่าระยะเวลาภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่บิดาตาย น.ส. จินตนาฯ ยังมีสถานะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายโดยศาลเพิ่งจะมีคำสั่งเพิกถอนชื่อมารดาของ น.ส. จินตนาฯ เป็น นางเข้า ปานเพชร ภรรยาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ หลังจากที่ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ถึงแก่ความตายแล้วเป็นเวลาประมาณ ๖ ปี และน.ส. จินตนาฯ ก็ได้ไปยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งเพิกถอนชื่อมารดา กรณีนี้ จะถือว่า น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรที่จะมีสิทธิได้รับเงินบำเหน็จตกทอดของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ หรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) ได้พิจารณาปัญหาดังกล่าว โดยได้รับฟังคำชี้แจงของผู้แทนกระทรวงการคลัง (กรมบัญชีกลาง) ประกอบกับการพิจารณาหลักการตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ แล้ว เห็นว่า ตามพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ข้าราชการที่รับราชการอยู่จนถึงระยะเวลานึ่งมีสิทธิได้รับบำเหน็จบำนาญเป็นเงินตอบแทนความชอบที่ได้รับราชการมา และในกรณีที่ข้าราชการผู้นั้นรับเงินบำนาญเป็นเงินตอบแทนหากถึงแก่ความตายกฎหมายก็ยังได้กำหนดให้ “ทายาทผู้มีสิทธิ” ได้รับบำเหน็จตกทอดอีกส่วนหนึ่ง

สำหรับคำว่า “ทายาทผู้มีสิทธิ”^๑ ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จ บำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๑๔) พ.ศ. ๒๕๒๖ นั้น หมายความว่า “(๑) บุตร และให้หมายความรวมถึงบุตรซึ่งได้มีคำพิพากษาว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายซึ่งได้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่บิดาตายหรือนับแต่วันที่ารู้หรือควรารู้ถึงความตายของบิดา” ซึ่งคำว่า “บุตร” คณะกรรมการกฤษฎีกา กรรมการร่างกฎหมาย (คณะที่ ๔) ได้เคยมีความเห็นไว้ในเรื่องเสร็จที่ ๕๔/๒๕๑๓^๒ ว่า “เด็กเกิดนอกสมรสนั้น จะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายได้ก็ต่อเมื่อบิดากับหญิงผู้เป็นมารดาได้สมรสกันในภายหลัง หรือเมื่อบิดาได้จดทะเบียนว่าเป็นบุตร หรือมีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตรเท่านั้นเด็กจะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายนอกไปจากนี้หาไม่มี” ดังนั้น น.ส. จินตนาฯ จึงไม่ใช่ “บุตร” ตามความหมายนี้ ส่วนบุตรซึ่งได้มีคำพิพากษาของศาลว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ซึ่งได้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่บิดาตาย หรือนับแต่วันที่รู้หรือควรารู้ถึงความตายของบิดา นั้น เป็นกรณีที่กฎหมายมุ่งประสงค์จะใช้บังคับกับบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมาตั้งแต่ต้น แต่ได้ฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่บิดาตาย เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในเรื่องนี้แล้ว เห็นว่า พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ได้ไปแจ้งเกิด น.ส. จินตนาฯ ดังปรากฏหลักฐานในสูติบัตรและสำเนาทะเบียนบ้านว่า น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ มาโดยตลอดเป็นเหตุให้ น.ส. จินตนาฯ ไม่สามารถใช้สิทธิขอให้ศาลสั่งให้ตนเป็นบุตรของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ได้และแม้ว่า น.ส. จินตนาฯ จะได้เคยร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขอให้สั่งว่าตนเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ มาแล้วครั้งหนึ่งก็ตาม แต่ศาลไม่รับคำร้องโดยอ้างเหตุที่ น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายอยู่แล้วตามหลักฐานที่ปรากฏ แต่ต่อมาเมื่อ น.ส. จินตนาฯ ถูกโต้แย้งสิทธิจากนางวาสนาฯ และศาลได้มีคำสั่งให้เพิกถอนและแก้ไขชื่อมารดาของ น.ส. จินตนาฯ จาก นางวาสนาฯ เป็น นางเข้า ปานเพชร น.ส. จินตนาฯ จึงได้ยื่นคำร้องต่อศาลเยาวชนและครอบครัวกลางขอให้สั่ง

^๑ มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ

“ทายาทผู้มีสิทธิ” หมายความว่า

(๑) บุตร และให้หมายความรวมถึงบุตรซึ่งได้มีคำพิพากษาว่าเป็นชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ซึ่งได้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่บิดาบิดาตายหรือนับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงความตายของบิดา

(๒) สามเษหรือภรรยา

(๓) บิดาและมารดา

ฯลฯ

ฯลฯ

^๒ บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การตีความว่า “บุตร” ในมาตรา ๔๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. ๒๔๙๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๔๙๔ (กรณีบำนาญพิเศษและบำเหน็จตกทอดของร้อยเอกรอด คงวอน) เรื่องเสร็จที่ ๕๔/๒๕๑๓

ว่าตนเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ อีกครั้งหนึ่ง และศาลได้มีคำสั่งให้ น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ

จากข้อเท็จจริงดังกล่าว คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) จึงมีความเห็นว่าด้วยเหตุที่เอกสารหลักฐานปรากฏแต่ต้นว่า น.ส. จินตนาฯ เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ และน.ส. จินตนาฯ เชื่อมาโดยตลอดว่าตนเป็นทายาทผู้มีสิทธิที่จะได้รับบำเหน็จตกทอดของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ แต่เมื่อศาลได้มีคำสั่งให้แก้ไขชื่อมารดา น.ส. จินตนาฯ จึงได้ร้องขอต่อศาลให้สั่งว่าตนเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ กรณีจึงต้องนำหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา ๕๕^๓ มาปรับใช้ กล่าวคือ เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้น เกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ดังนั้น แม้ว่า น.ส. จินตนาฯ จะได้ใช้สิทธิภายหลังหนึ่งปีนับแต่วันที่ พ.อ. วิสิทธิ์ฯ ถึงแก่ความตายก็ตาม กรณียังถือได้ว่า น.ส. จินตนาฯ เป็นทายาทผู้มีสิทธิตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ พ.ศ. ๒๔๙๔

(ลงชื่อ) พรทิพย์ จาละ

(นางสาวพรทิพย์ จาละ)

รองเลขาธิการฯ

รักษาราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖

^๓ มาตรา ๕๕ เมื่อมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคลใดตามกฎหมายแพ่ง หรือบุคคลใดจะต้องใช้สิทธิทางศาล บุคคลนั้นชอบที่จะเสนอคดีของตนต่อศาลส่วนแพ่งที่มีเขตอำนาจได้ ตามบัญญัติแห่งกฎหมายแพ่งและประมวลกฎหมายนี้